

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ  
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ  
ΤΜΗΜΑ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ  
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ: Ο  
ΤΕΧΝΟΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Μαριάννα Αναστασίου

Λεμεσός 2025

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Μαριάννα Αναστασίου, 2025

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής διατριβής από το Τμήμα Καλών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητα και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Έφη Κυπριανίδου για την αμέριστη υπομονή, την πολύτιμη καθοδήγηση και την ανεκτίμητη βοήθειά της σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διατριβής. Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τον Αντώνη Δανό για τη συνεχή στήριξη και συμβολή του καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Τέλος, ένα ξεχωριστό ευχαριστώ στην Άντρια, για την αδιάκοπη υποστήριξη και τη δύναμη που μου έδωσε χωρίς την οποία δεν θα είχα καταφέρει να φτάσω στην ολοκλήρωση αυτής της διατριβής.

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια της τέχνης αποτελεί αντικείμενο διαρκούς φιλοσοφικής διερεύνησης. Η ποικιλομορφία της καλλιτεχνικής δημιουργίας, η αισθητική εξέλιξη και οι πολιτισμικές μετατοπίσεις θέτουν σε αμφισβήτηση κάθε απόπειρα αυστηρής οριοθέτησης του φαινομένου. Ιστορικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στη αναπαράσταση, την έκφραση ή τη μορφή έχουν αποδειχθεί περιοριστικές στο πλαίσιο της σύγχρονης θεωρίας της τέχνης.

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή εξετάζονται ουσιοκρατικές και αντι-ουσιοκρατικές προσεγγίσεις, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ιδέα της τέχνης ως «ανοιχτής έννοιας», όπως αυτή διατυπώνεται από τον Morris Weitz, με θεωρητική βάση στις «οικογενειακές ομοιότητες» του Ludwig Wittgenstein. Η θεώρηση αυτή απορρίπτει την ύπαρξη σταθερών και αναγκαίων γνωρισμάτων της τέχνης και υποστηρίζει ότι η έννοια της εμπλουτίζεται και μεταβάλλεται ανάλογα με τα πολιτισμικά και κοινωνικά συμφραζόμενα.

Στη συνέχεια, η εργασία εξετάζει τις θεσμικές θεωρίες της τέχνης, κυρίως όπως διατυπώνονται από τους Arthur Danto και George Dickie, οι οποίοι μετατοπίζουν το ενδιαφέρον από την αισθητική εμπειρία στο εννοιολογικό και θεσμικό πλαίσιο. Σύμφωνα με τη θεώρησή τους, η τέχνη προσδιορίζεται όχι από τα εγγενή χαρακτηριστικά του έργου, αλλά από τον τρόπο ένταξής του στον θεσμικό χώρο του «τεχνόκοσμου» (artworld) και την αποδοχή του από τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η διατριβή ολοκληρώνεται με την εξέταση σύγχρονων προσεγγίσεων από τους Richard Wollheim, Derek Matravers και Dominic McIver Lopes, οι οποίοι επιδιώκουν μια συνθετική θεώρηση που περιλαμβάνει την πρόθεση, τη χρήση, την αισθητική πρόσληψη και την πολιτισμική λειτουργία. Μέσα από κριτική σύγκριση, αναδεικνύεται η συμβολή τους στην κατανόηση της τέχνης ως κοινωνικά καθορισμένου φαινομένου, ενώ ταυτόχρονα επισημαίνονται θεωρητικά όρια, όπως η κυκλικότητα ή η παραμέληση της πρόθεσης και της πρόσληψης. Η διατριβή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ορισμός της τέχνης απαιτεί μια

πολυδιάστατη προσέγγιση που συνδυάζει τη θεσμική συγκρότηση, την καλλιτεχνική πρόθεση, τον πολιτισμικό της ρόλο και την ερμηνευτική εμπειρία του θεατή.

**Λέξεις-Κλειδιά:** Ορισμός, Ανοιχτή έννοια, Θεσμική θεωρία, Τεχνόκοσμος, Τεχνούργημα

## ABSTRACT

The concept of art has been a persistent subject of philosophical inquiry, without reaching a universally accepted and definitively precise definition. The diversity of artistic creation, along with aesthetic evolution and cultural shifts, challenges every attempt at rigid delimitation of the phenomenon. Historical approaches that focus on imitation, expression, or formal structure have proven to be limiting within the context of contemporary art theory.

The study examines both essentialist and anti-essentialist perspectives, placing particular emphasis on the idea of art as an “open concept”, as articulated by Morris Weitz, based on Ludwig Wittgenstein’s notion of “family resemblances”. This approach rejects the existence of fixed necessary properties of art, suggesting instead that the concept is enriched and transformed according to cultural and social contexts.

The thesis subsequently explores institutional theories of art, primarily as developed by Arthur Danto and George Dickie, who shift the focus from aesthetic experience to conceptual and institutional frameworks. According to their views, art is defined not by its inherent features but by its incorporation into the institutional domain of the “artworld” and its acceptance by relevant cultural agents.

The dissertation concludes with reference to contemporary reconsiderations by Richard Wollheim, Derek Matravers, and Dominic McIver Lopes, who attempt a synthetic approach encompassing intention, use aesthetic reception, and cultural function. Through critical comparison, their contribution to the understanding of art as a socially constructed phenomenon is highlighted, while also noting certain theoretical limitations, such as circularity and the marginalization of artistic intention or reception. The study ultimately suggests that art does not admit a univocal definition but rather requires a multilayered approach that integrates institutional structures, artistic intention, cultural function, and the interpretative experience of the viewer.

**Key Words:** Definition, Open Concept, Institutional Theory, Artworld, Artifact

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	vii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	viii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Το πρόβλημα του ορισμού της τέχνης.....	4
1.1 Ιστορικές προσεγγίσεις για τον ορισμό της τέχνης.....	4
1.2 Αναπαράσταση, Φόρμα, Έκφραση και Αισθητική.....	8
1.3 Morris Weitz: Η τέχνη ως «ανοιχτή έννοια».....	17
1.4 Προς μια θεσμική θεωρία της τέχνης.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Θεσμικές Θεωρίες της Τέχνης.....	26
2.1 Arthur Danto: Ο Τεχνόκοσμος.....	26
2.2 George Dickie: Η θεσμική ερμηνεία της τέχνης.....	32
2.3 Οι θεωρίες τέχνης των Danto και Dickie: Ιστορικές και θεσμικές προσεγγίσεις.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Σύγχρονες αναθεωρήσεις της θεσμικής θεωρίας της τέχνης.....	39
3.1 Η κριτική του Richard Wollheim: Το Δίλλημα της θεσμικής θεωρίας.....	40
3.2 Η μεταβλητότητα της θεσμικής θεωρίας: Ανάλυση του Derek Matravers.....	45
3.3 Η λειτουργιστική αναθεώρηση της θεσμικής θεωρίας: Η προσέγγιση του Dominic Lopes.....	58
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	52
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55
ΕΙΚΟΝΕΣ.....	59